

МЕЃУНАРОДЕН УНИВЕРЗИТЕТ ВИЗИОН
ИНСТИТУТ ЗА БАЛКАНОЛОШКИ СТУДИИ
Публикации

ULUSLARARASI VİZYON ÜNİVERSİTESİ
BALKAN ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
Yayınları

VEYSÎ “ÜSKÜBİ” DİVÂNI’NIN TAHLİLİ

Prof. Dr. Fadıl HOCA

Kuzey Makedonya – Gostivar, 2022

Yazar

Prof. Dr. Fadıl HOCA

Editör

Prof. Dr. Yusuf HAMZAOĞLU

Yayıncı

Uluslararası Vizyon Üniversitesi
Balkan Araştırmaları Enstitüsü Yayınları
Gostivar, Kuzey Makedonya

Denetleyenler

Prof. Dr. Kemal YAVUZ - İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Türk dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN - İstanbul Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tasarım

Yekin ABAZ

Lektör

Nizam REŞİT

Basımevi

EM Design

Yayın yeri ve yılı: Gostivar, 2022

Tiraj: 500

“Kuşun yayına dil virdüm çekildüm mehlîkâlardan
Müjen şemşîrini gördüm kesildüm dil-rubâlardan”
(43.G./1.B.)

*(Kaşının yayına gönül verdim, ay yüzlü sevgililerden çekildim.
Kirpiğinin kılıcını gördüm, gönül alan sevgililerden çekildim.)*

VEYSÎ “ÜSKÜBÎ”

ÖN SÖZ

Türk Edebiyatı tarihi içinde Divan Edebiyatı'nın gösterdiği gelişme, ulaştığı aşama ve bu sahada verilen eserlerin, mübâlâğaya mahal bırakmadan, dünyada büyük medeniyetler kuran diğer milletlerin edebiyatlarıyla yarışacak ve hatta bazı hususlarda onlara öncülük edecek hususiyetlere sahip olduğu inkâr edilemiyen bir hakikattir.

Divân şairlerimizin bu nadide eserlerinin dünya çapında lâayık olduğu yer ve mevkiye maalesef ulaşamadığı müşahade edilmektedir. Bu konuda Türkiye`de bilhassa doktora tezleri olarak yapılan çalışmalar kayda değerdir ve bu sahada önemli zemin oluşturmaya yönelik değerli çalışmalardır. Fakat doktora tezi olarak hazırlanan bu değerli çalışmaların çoğu, maalesef kitap halinde yayınlanmadığı ve özellikle yabancı dillere tercüme edilmediği için, Türk divan şiirinin dünya çapında geniş edebi ve kültür kitlelerce tanınmasına imkân vermemektedir. Kitap halinde yayınlanmış veya yayınlanamamış olan bu ilmi tahlil çalışmaları, sahalarında yeni bir çığır açma hususiyetine haiz olup, bundan sonra bu konuda yapılacak ilmi çalışmalara önemli birer rehber olma niteliği taşımaktadır. Biz de bu esermizi hazırlarken bunun bilincinde olarak, çalışmamızı, bu tür araştırmaların gerektirdiği özen ve sorumluluk içinde yapmaya gayret gösterdik. Bu konuda şimdiye kadar yapılan çalışmaların çoğunu dikkate alarak, imkânlarımız dahilinde bizim de bu konuda ve bu alanda bir payımız olsun istedik. Bu hususta başarabildiysek, kendimizi mutlu hissedeceğiz.

Özellikle kendileriyle istişare ederek bu konuyu seçmemde ve araştırma yapmamda emeği geçen ve çalışma esnasında bana azami derecede anlayış gösteren İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyat Anabilim Dalı Eski Başkanı değerli hocam Sn. Prof. Dr. Kemal Yavuz`a, beni Divan edebiyatı araştırmalarına teşvik eden muhterem hocam merhum Sn. Prof. Dr. Ali Alparslan`a, Prof. Dr. Zehra Toska`ya ve çalışmalarımda devamlı yol gösteren Üsküp “Kiril ve Metodiy” Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurucularından saygıdeğer hocam Sn. Prof. Dr. Hamdi Hasan`a, ayrıca İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi eski hocalarından Sn. Prof. Dr. Muhammed Nur Doğan ve diğer tüm hocalar yanı sıra, bize her konuda yardımcı olan merhum Doç. Dr. Cemal Aksu`ya ve çalışma metnini tashih konusunda desteğini esirgemeyen kadim dostum Sn. Nizam Reşit`e şükranlarımı borç bilirim.

Aynı zamanda, Türk Divan Edebiyatı eserlerine, Veysi “Üskübi” Divanı'nın Tahlili adlı bu eserin de katılıp yayınlanmasına gayret gösteren Kuzey Makedonya'nın Uluslararası VİZYON Üniversitesi Balkan Araştırmaları Enstitüsüne desteklerinden dolayı şükranlarımı arz ederim.

Prof. Dr. Fadıl HOCA,
21 Aralık 2021,
Kuzey Makedonya - Gostivar

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	17
I. BÖLÜM	
I. VEYSÎ (Hayatı, Eserleri, Sanatı)	21
A. Hayatı	21
B. Eserleri	23
Ç. Kaynaklarda Veysi	25
1. Yerli kaynaklar	25
2. Yabancı kaynaklar	27
D. Veysi Divanı Hakkında Umumi Bilgiler	28
E. Veysi`nin Kasideleri Hakkında Umumi Bilgiler	29
F. Veysi`nin Kasidelerinde Kullanılan Vezinler ...	30
G. Kasidelerde Geçen Şahıs Adları	31
Ğ. Nazım Biçimi Olarak Kaside	32
II. BÖLÜM	
II. KASİDELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	34
A. NA`TLAR	34
1. Der Na`t-i Resûl-i Ekrem Sallalâhu Te`âlâ Aleyhi Ve Sellem	34
2. Der Na`t-i Seyyidul Kâinât Aleyhi Efdalul Tehiyât..	36

B. KASİDELER	38
1.Der Medh-i Hazret-i Sultan Murâd	38
2.Der Medh-i Abdülkerim Efendi	40
3.İdiyye-i Berây-ı Hazret-i Sunullah Efendi	42
4.Bahariyye Berây-ı Hazret-i Mehmed Efendi ...	44
5.Merhum Şeyhülislâm Yahyâ Efendiye	46
6.Kapu Agası Gazanfır Agaya Denilen Kaside...	48
7.Der Sitâyiş-i İbrâhim Paşa	49
8.Yahyâ Efendiyedür	51
9.Der Vâsıf-ı Hazret-i Vezîr-i Âzâm Nasûh Paşa...	52
10.Der Sitâyiş-i Mirahor Ali Aga	55
11.Hazret-i Molla-zâde Mehmed Efendi	57
12.Der Medh-i Hazret-i Şeyhülislâm Mustafa Efendi ...	59
13.Der Medh-i Sultân Ahmed Hân	61
14.Berây-ı Sultân Ahmed	63
15.Medh Defterdâr Ahmed Paşa	64
16.Kaside	66
17.Kaside-i Beççe Beray-ı Sadrâzâm Nasûh Paşa	68
18.Beray-ı Ali Aga	69
19.Beray-ı Mîr-i Mîrân Yemenî Hasan Paşaya ...	70
20.Der Medh-i Kapudan Hafız Ahmed Paşa	71
21.Beray-ı Togancıbaşı Hafız Ahmed Paşa	73
22.Bayram Paşaya Verilen Kasidedür	74
23.Der Medh-i Azîz Efendi	75
24.Der Medh-i Halil Paşa	77
25.Merhum Sultan Osman Aleyhür-rahmete ...	78
26.Der Medh-i Şeyhül Ârifin	80
27.İstanbul Kasidesi	81
C. TERKİB-İ BENDLER	87
1.Tövbe-nâme	87
2.Üveys Paşa Mısr-ı Kahire Beglerbegi İken	88
Ç. TERCİ-İ BEND	90
D. TEDSİS	91
E. TAHMİSLER	91

III. BÖLÜM

III. GAZELLERİN TAHLİLİ	93
A. Veysi`nin Gazelleri Hakkında Umumi Bilgiler	93
B. Veysi`nin Gazellerinde Kullanılan Vezinler	94

IV. BÖLÜM: DİN-TASAVVUF

A. DİN	96
1.Allah`ın isimleri	96
2.Peygamberler	98
a) Hz. Süleyman	89
b) Hz. Yusuf	99
3.Ölüm ve mahşer	100
4.Mâbed, mescid ve mihrâb	102
5.Kilise ve put	102
B. TASAVVUF	103
1.Derviş, dergâh, velî	103
2.Derviş-meyhâne-sevgili	105
3.Düldül	105
V. BÖLÜM: CEMİYET	107

A. MİTOLOJİK-EFSANEVİ ŞAHISLAR	107
1.Efsânevi şahıslar	108
a) Behzâd (Bîhzâd)	108
b) Cemşîd ve Cem	109
c) Hüsrev	109
2.Aşk kahramanları	110
a) Ferhâd	110
b) Leylâ ile Mecnûn	111

B. ÜLKELER	112
1.Bedeşşân	113
2.Hûten	114
3.Rûm	114
4.İrem	115
5.Sedd-i İskender	116
C. İCTİMÂÎ HAYAT	117
1.İctimâî tabakalaşma	117
a) Pâdişâh, köle	117
b) Dost, düşman, yabancı	119
c) Fakir, dilenci	121
2.Eğlence hayatı	122
a) Bezm, meyhâne	122
b) Sâkî, kadeh, sarhoş, rind	124
3.İnşâî unsurlar	126
a) Saray, köşk, kapı	127
b) Binâ, kulûbe, çadır han, değirmen, mescid .	128
4.Günlük hayatta kullanılan eşyalar	128
a) Mum, çerağ	129
b) Şişe, sürahi, bardak, tas, kâse, leğen	129
c) İğne, iplik, sofrâ, süpürge, kilit	130
5.Giyim-kuşamla ilgili unsurlar	130
a) Tâc, külâh	131
b) Kaftan, hırka	131
c) Elbise yakası, kumaş, gömlek, etek, peçe	132
6.Yiyecek ve içecekler	133
a) Şarâb	133
b) Kebâb, ekmek, tuz, şeker, bal	135
7.Yazı ile ilgili araç ve gereçler	135
a) Kalem, divit	136
b) Kâğıt, mektûb, defter, kitâb	137
8.Süs eşyaları	137
a) Cevher, yakut, zümrüt, inci, altın, gümüş	137
b) Ayna, misk	139

9.Silahlar ve ilgili malzemeler	140
a) Ok, temren, yay, mızrak	140
b) Kılıç, kabza, hançer, kılıf	141
10.Müzik aletleri: Çeng, rebâb, ney, sâz	142

VI. BÖLÜM

İNSAN (SEVEN, SEVİLEN, RAKÎB)	143
A. UMUMİ OLARAK GÜZELLİK VE GÜZEL .	143
B. UMUMİ OLARAK SEVGİLİ	145
C. SEVGİLİDE GÜZELLİK UNSURLARI	146
1.Ağız, diş	147
2.Dudak	147
3.Göz, gözbebeği	148
4.Gamze	149
5.Kaş, kirpik	150
6.Saç	151
7.Yanak, ben	153
8.Yüz, çehre	153
9.Boy	155
Ç. SEVGİLİYLE İLGİLİ DİĞER UNSURLAR .	155
1.Bûse	156
2.Ses, söz	156
3.Kûy	157
D. ÂŞIK	158
1.Umumi olarak âşık	159
2.Umumi olarak âşığın gönlü	161
E. ÂŞIĞIN VÜCUT KISIMLARIYLA İLGİLİ UNSURLAR	
1.Göz, kaş, kirpik	164
2.Gözyaşı	165

3.Baş, kulak, boyun, yüz	167
4.Söz	168
5.Ciğer, kalp, kan	169
6.Sîne	170
7.Beden, ten, boy	171
8.Cân	172

F. ÂŞİĞİN MANEVİ HALLERİ..... 174

1.Gam, keder, belâ, derd, sitem, cefâ	174
2.Âh, feryân, figân, nâle	176
3.Ayrılık, hasret	178
4.Vuslat	179

G. RAKÎB 181

VII BÖLÜM

VII. TABİAT VE KAVRAMLARI 184

A. KOZMİK ALEM 185

1.Gökyüzü	185
2.Yıldızlar	187
3.Güneş	188
4.Ay	190
5.Dünya	192

B. ZAMAN VE ZAMAN MEFHURLARI 193

1.Yıl	194
2.Mevsimler	194
3.Gün-gece	195
4.Sabah-akşam	197
5.An	198

C. DÖRT UNSUR	198
1.Su unsuru	199
a) Su	199
b) Şebnem	200
c) Gözyaşı	201
ç) Bulut	203
d) Irmak, sel	204
e) Deniz, dalga	205
2.Toprak unsuru	206
a) Toprak	206
b) Toz	207
c) Dağ, taş	208
3.Ateş unsuru	209
a) Ateş, yanmak	209
4.Hava unsuru	211
a) Rüzgâr	211
Ç. BAĞ, BOSTAN, ÇEMEN, GÜLŞEN	212
1.Bağ, bûstân	212
2.Çemen	214
3.Gülşen, gülzâr, gülistân	215
D. BİTKİLER	216
1.Ağaçlar	217
a) Fidan, servi, sanavber	217
2.Çiçekler	218
a) Gül	219
b) Gonca	221
c) Karanfil	223
ç) Sünbül	224
d) Yâsemîn	225

E. HAYVANLAR	226
1.Kuşlar	226
a) Bülbül	226
b) Hümâ, anka kuşu	228
c) Çaylak, kartal, şâhbâz	229
2.Dört ayaklı hayvanlar	229
a) At	229
b) Arslan, kaplan	230
3.Böcekler	231
a) Pervâne	231
b) Bal arısı, sinek, karınca	232
4.Sürüngenler	233
a) Yılan, ejder	233
VEYSİ NİN ŞAİRLİĞİ.....	235
SONUÇ	238
BİBLİOGRAFYA - KAYNAKÇA.....	240
SÖZLÜK	245
UMUMİ İNDEKS - DİZİN.....	260

KISALTMALAR

a.g.e.	.....	Adı geçen eser
a.g.t.	.....	Adı geçen tez
AKDITYK	.....	Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
b.	.....	Arapça "bin" (ođlu)
B.	.....	Beyit
C.	.....	Cilt
G.	.....	Gazel
İ.K.	.....	İstanbul Kasidesi
K.	.....	Kaside
M.E.B.	.....	Milli Eđitim Bakanlığı
N.	.....	Na`t
No.	.....	Numara
T.D.K.	.....	Türk Dil Kurumu
T.D.V.	.....	Türkiye Diyanet Vakfı
Terc.	.....	Tercüme
s.	.....	Sayfa
vb.	.....	Ve benzeri
y.y.	.....	Yüzyıl

BİBLİOGRAFYA ; KAYNAKÇA

Akalın, Sami; Türk Folklorunda Kuşlar, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

Aksoy, Ömer Asım; Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2, TDK Yayınları, Ankara, 1981.

Alparslan, Ali; Gazel Şerhi Örnekleri I, TDK Yayınları Türk Dili-Türk Şiiri Özel Sayısı, II (Divan Şiiri), sayı 415-416-417, Ankara, 1986.

Ana Britannica; Veysî maddesi, Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık, Cilt 31, İstanbul, 1994.

Arzik, Nimet; Anthologie de la Poesie Turgue (XIIIe-Xxe Siecle), Editions Gallimard, Paris, 1968.

Aymutlu, Ahmed; Arûz, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1943.

Bajraktareviç, Fehim; Uticaj İstoka na Getea, Drzavna Stampatija Kraljevine Jugoslavije, Beograd, 1938.

Banarlı, Nihad Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.B. Yayınları, cilt II, İstanbul, 1971

Başagiç, Safvetbeg; Bošnjaci i Hercegovci u İslamskoj Knjizevnosti, Svjetlost, Sarajevo, 1986.

Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri; Veysi maddesi, Antoloji, Ansiklopedi; 5. Cilt, Ötüken Söğüt, İstanbul, 1987

Belviranlı, Ali Kemal; Arûz ve Âhenk, İstanbul, 1965.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi ; Veysi maddesi, Milliyet Yayınları, cilt 23, İstanbul, 1993.

Cengiz, Halil Erdoğan; Divan Şiiri Antolojisi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1983.

Cengiz, Halil Erdoğan; Açıklamalı, Notlu Divan Şiiri Antolojisi, Tarhan Kitabevi, Ankara, 1967.

Çavuşoğlu, Mehmet; Divanlar Arasında, Ümran Yayınları, Ankara, 1981.

Çavuşoğlu, Mehmet; Necati Bey Divanı'nın Tahlili, Kitabevi Yayinevi, İstanbul, 2001.

Çavuşoğlu, Mehmet ; Divan Şiiri, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), sayı 415-416-417, TDK Yayınları, Ankara, 1986

Çoliç, Liljana, Orijentalisticko Delo Gli□e Eleyovi□a, SANU, Beograd, 1996

Develliođlu, Ferid; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara, 1992

Dikmen, Hamit; XVII. Yüzyıl Türk Sosyal ve Kültürel Hayatına Toplu Bir Bakış, Türk Kültürü, sayı 448, yıl 38, Ankara, 2000.

Dilçin, Cem; Türk Kültürü Kaynağı Olarak Divan Şiiri, Türk Dili-Dil ve Edebiyat Dergisi, sayı 571, Ankara, 1999

Dilçin, Cem; Divan Şiirinde Gazel, TDK Yayınları Türk Dili-Türk Şiiri Özel Sayısı, II (Divan Şiiri), sayı 415-416-417, Ankara, 1986

Doğan, Muhammed Nur; Mecnun ve Leyla Dilinden Şiirler, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1997.

Doğan, Muhammed Nur;Fuzuli, Leylâ ve Mecnun, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1996.

Doğan, Muhammed Nur;Eski Şiirin Bahçesinde, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2002.

Elçin,Şükrü;Türk Edebiyatında Tabiat,AtatürkKültürMerkezi Yay,Ankara, 1993.

Elezoviç Glişa, Turski Spomenici u Skoplju, III GSND 1929;30 Skopje

Eyübođlu, İsmet Zeki; Divan Şiiri I, Say Yayınları, İstanbul, 1994.

Garbuzova, V.S.; Poetij Srednovekovoij Turcii, İzdatelstvo Univerzitet, Leningrad, 1963.

Gavrilov-Aarnee; Kratkaja Literaturnaja Enciklopedija, cilt I, İzdatelstvo Sovetskaja Enciklopedija, Moskva, 1962.

Gibb, E.J.VV; Osmanlı Şiir Tarihi, III-IV-V, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999.

Gölpınarlı, Abdülbaki; Divan Şiiri, XVII. Yüzyıl, Varlık Yayınları, İstanbul, 1954.

Güzel, Abdurrahman; Dînî-Tasavvufî Türk Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001

Hafiz, Nimetullah; Yugoslavya`da Türk Edebiyatı, Çevren sayı 1, Priştine, 1973.

Hammer, Joseph von; Historija Turskog (Osmanskog) Carstva, Cilt 2, Ognjen Prica, Zagreb, 1979

Hayat Küçük Ansiklopedi, Veysi maddesi, İstanbul, 1985.

İpekten, Haluk; Gazel Şerhi Örnekleri II, TDK Yayınları Türk Dili-Türk Şiiri Özel Sayısı, II (Divan Şiiri), sayı 415-416-417, Ankara, 1986

İpekten, Haluk-İsen, Mustafa; Basılı Divanlar Kataloğu, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

İslam Ansiklopedisi, Veysî maddesi, M.E.B. Yayınları, C. 13, İstanbul, 2001

İz, Fahir; Eski Türk Edebiyatımızda Nazım, C.1-2 İstanbul, 1966.

Kartal, Ahmed; Klasik Türk Şiirinde Lâle, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

Kayaalp, İsa; Sultan Ahmed Divanı'nın Tahlili, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999

Kılıç, Filiz; XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

Kocakalpan, İsa; Açıklamalı Edebi Sanatlar, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.

Kocatürk, Vasfi Mahir; Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 1964.

Kocatürk, Vasfi Mahir; Türk Edebiyatı Antolojisi, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 1976.

Köksal, M.Asım; Peygamberler Tarihi, T.D.V. Yayınları, C.1-2, Ankara, 2001

Köprülü, Fuad; Edebiyat Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1976.

Kurnaz, Cemal; Hayali Bey Divanı Tahlili, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Külekçi, Numan; Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar, Akçağ Yayınları, Ankara, 1985.

Levend, Agâh Sırrı; Divan Edebiyatı (Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar), Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984.

Levend, Agâh Sırrı: Türk Edebiyatı Tarihi, cilt I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1973.

Маткоски Александар, Македонија во Делата На Странските Патопици, Мисла, 1991, Скопје

Muallim, Naci; Edebiyat Terimleri, (Haz.M.A.Yekta Saraç), Risale Yayınevi, İstanbul, 1996

Naci, Muallim; Osmanlı Şairleri, M.E.B. Öğretmenler Kitapları Dizisi, İstanbul, 1995.

Nametak, Fehim, Divanska Knjiyevnost Bosnjak, Sarajevo, 1997.

Nametak, Fehim, Pregled Knjizevnog Stvaranja Bosansko; Hercegovackih Muslimana na Turskom Jeziku, Sarajevo, 1989

Necatigil, Behçet; Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul, 1975

Onan, Necmettin Halil; İzahlı Divan Şiiri Antolojisi, M.E.B. Öğretmenler Kitapları Dizisi, İstanbul, 1991

Onay, Ahmed Tâlâd; Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992.

Pala, İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1998.

Pala, İskender; Divan Edebiyatı, LM Yayınları, İstanbul, 2002.

Pekolcay, Neclâ; İslâmi Türk Edebiyatı, cilt I, İstanbul, 1981.

Philologiae Turcicae Fundamenta, Veysi maddesi, Aguis Mattiacis Apud Franciscum Steiner, A.D. MCMLXIV, Vviesbaden, 1965.

Reşit, Muzaffer-Ocaklı, Nermi; Divan Şiiri Antolojisi, Varlık Yayınları, İstanbul, 1958.

Saraç, M.A. Yekta; Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgât, Bilimevi Yayınları, İstanbul, 2001

Sefercioğlu, Nejat; Nev`î Divanı'nın Tahlili, Kültür Bakanlığı, Gaye Matbaası, Ankara, 1990.

Şabanoviç, Hazim; Knjizevnost Muslimana BiH na Orijentalnim Jezicima, Svjetlost, Sarajevo, 1973.

Şamiç, Mithat; Kako Nastaje Naučno Delo, Knjiga, Zagreb, 1980.

Şardağ, Rüştü; Klasik Divan Şiirimiz, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1976.

Şentürk, Ahmet Atilla; Klasik Osmanlı Edebiyatında Tipler I, Osmanlı Araştırmaları, XV, The Journal Of Ottoman Studies XV, İstanbul, 1995

Şentürk, Ahmet Atilla; Osmanlı Şiiri Antolojisi, Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul, 2001

Tahir, Bursalı Mehmed; Osmanlı Müellifleri, II. Cilt, Meral Yayınevi, İstanbul, 1972.

Tarlan, Ali Nihad; Edebiyat Meseleleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981.

Tarlan, Ali Nihad; Fuzuli Divanı Şerhi, C. I-II-III, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985

Timurtaş, K. Faruk; Osmanlı Türkçesine Giriş, Umur Kitapçılık ve Matbaacılık, İstanbul, 1981

Tolasa, Harun; Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası, Ankara, 1973.

Toska, Zehra; Veysi Divanı (Hayatı, Eserleri, Kişiliği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü., S.B.E., İstanbul, 1985.

Tökel, Dursun Ali; Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar (Şahıslar Mitolojisi), Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.

Tören, Hatice; Nevayî'nin Sedd-i İskenderi Adlı Eserinde Tabiat Tasvirleri, Türk Dili ve Edebiyat Dergisi, sayı 529, Ankara, 1996 Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi; Veysi maddesi, Dergâh Yayınları, cilt 8, İstanbul, 1998

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; Büyük Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, IV. Cilt, Ankara,

Yavuz, Kemal; Âşık Paşa, Garîbnâme, C.1-4, AKDITYK, İstanbul, 2000.

SÖZLÜK

A

ÂB-DÂR: Sulu, parlak, taze, zarif, güzel, hoş, su veren hizmetçi.
ÂB-I RÛ(Y): Yüzsuyu. Irz, namus, şeref, haysiyet.
ABÎR: Güzel koku.
A`DÂ: En zalim, pek gaddar. Düşmanlar.
ÂDÂB: Terbiyeler, utanmalar. Usuller, yollar, kaideler.
ADÛ: Düşman.
ÂF-TÂB: Güneş. Güneşin ışığı. Güzel (kadın). Güzel yüz. Şarap.
ÂHESTE: Yavaş, ağır, yavaş yavaş.
AHTER: Yıldız.
AHU: Kardeş, dost. Ceylan, karaca,. Güzellerin gözü.
ÂHÛ: Ceylan, karaca. Güzellerin gözü.
ALÂ: Büyüklük, şan, şeref.
ÂLÛDE: Bulaşmış, bulaşık.
ÂLÂM: Kederler, acılar, sızılar.
ÂLEM-SÛZ: Cihanı yakan.
ANBER: Güzel kokulu. Güzellerin saçı.
ÂSÂ: Gibi

ÂSAF: Süleyman peygamberin veziri, vezir.
ÂSİTÂN: Eşik.
ÂSUMÂN: Gök, sema.
ÂŞİK-I ZÂR: İnleyen aşık.
ÂŞUFTE: Çıldırircasına seven, aşktan deli gibi olan, iffetsiz kadın aşifte.
ARÂK: Ter. Rakı. Kökler, damarlar.
ARAK-RÎZ: Ter döken, terliyen.
ARZ: Bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma.
ARZ: Dünya, toprak, iklim, memleket.
ARZ-I HÂL: Haliniî bildirilmesi, dilekçe.
ASİYÂB: Su değirmeni.
ATLAS: üstü ipek, altı pamuk kumaş. Düz, havsız, tüysüz. Büyük harita.
ÂZÂD: Serbest bırakma.
AZİZ: Muhterem, sayın. Sevgili.

B

BÂD: Rüzgâr.

BÂDÂM: Badem. Sevgilinin güzel gözü.
BÂDE: Şarap. İçki.
BAHA`: Kıymet, değer, bedel.
BÂİS: Sebeb olan, gönderen, icab ettiren.
BÂLÂ: Yüksek, yukarı, üst, yüce, boy.
BALİN: Yastık, koltuk.
BÂRÛ: Kale duvarı, hisar burcu, sur. Sığınak, siper.
BÂR-GÂH: Girmek için izin almak lazım gelen, izinle girilebilecek yer, çadır, yüksek divan.
BÂRİK: Parıldayan. Nazik, dakik, ince.
BELÂGAT: İyi, güzel, pürüssüz söz söyleme.
BEND: Bağ, yular, rabita, bağlama.
BER: Hasta iyiliğe dönme. Göğüs, sine. Meyve, yemiş. Kucak. Yaprak. Evin kapısı. En, genişlik.
BER-DEVÂM: Devam üzere, daim, devamlı.
BERHEMZEDE: Karmakarışık, altı üstüne getirilmiş.
BE`S: Yeter, tamam, kâfi, çok, yetiştir.
BEZM: içkili eğlenceli meclis. Dernek.

BEYT: Mesken, hane, ev, oda, oba.
BÎ-: -sız, -maz. -e halini getirir.
BÎ-AYNİHÎ: Aynıyle, olduğu gibi, tepke.
BÎMÂR: Hasta.
BÎ-PÂYÂN: Sonsuz.
BÎ-RAHM: Merhametsiz, kalpsiz.
BÎTÂB: Bitkin, yorgun.
BURC: Kale, kule, yıldızlar kümesi.
BÛS, BÛSE: Öpücük.
BÛLEGÂ: Belagat sahipleri.
BÛLEND: Yüksek, yüce.
BÛREHNE-SER: Başıaçık, başıkabak.

C

CÂ: Yer, mevki, mekan.
CÂİZE: Azık, hediye, şairlere verilen bahşiş.
CAN-FEZÂ: Gönüle ferahlık veren, cana can katan.
CEBİN: Alın
CEMÂL: Güzellik.
CEMŞİD: Cemşasb`ın babası.
CENÂB: "Şeref, onur, büyüklük" olarak, hazret.
CENG U CİDÂL: Savaş.
CEVÂHİR: Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. Mayalar, özler.

CEVR: Haksızlık, eza, cefa, eziyet. Tarikat adamının ruhen ilerlemesine mani olan şey.

CİHÂN-TÂB: Dünyaya sıcaklık ve ışık veren.

CİNÂN: Cennetler, bahçeler, uçmaklar.

CİVÂN-BAHT: Talihli.

CİVÂN-MERD: Temiz, asil, cömert.

CÛY: Nehir, akarsu, ırmak.

Ç

ÇÂH: Kuyu, çukur.

ÇÂK: Yarık, yırtık, yırtmaç.

ÇAHI-ZEKÂN: Çene çukuru.

ÇARH: Çark, tekerlek. Felek, gök. Yaka. Ok yayı. Tef.

Devreden, dönen.

ÇEŞM: Göz

ÇENG: El, pençe, kanuna benzer dik tutularak çalınan bir saz, eğri büğrü.

ÇERÂG: Fital, mum. Otlama, otlak. (Çerag-ı megan: şarap).

ÇİN: Kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk.

D

DÂİM: Devamlı, sürekli.

DÂM: Tuzak, ağ.

DÂMÂN: Etek.

DÂR ü GÎR: Kavga, savaş.

DÂR: Ev, yer, yurt.

DEF` : Öteye itme, savma.

Verm, ortadan kaldırma.

Giderme.

DEF` : Savma, savulma.

Verme, ortadan kaldırma.

Giderme.

DEHEN: Ağız. Denk, eşya, yük dengi. Dehen-i teng:

Küçük ağız.

DEHR: Dünya, zaman, devir.

DEM: Kan. Soluk, nefes. İçki.

An, vakit, zaman.

DENDÂN: Diş. Tamah ve ümit.

DER: -de, içinde, kapı.

DERÛN: İç, içeri, dahil. Kalb. gönül, yürek.

DER-GEH (DER-GÂH):

Tekke. Der: -de, içinde.

Kapı.

DER-KÂR: Malum, aşikar, bilinen, belli. İşte, iş üzerinde bulunan.

DERİDE: Yırtılmış, yırtık (kederli).

DEST: El.

DESTÂR: Sarık, tülbent.

DEVÂT: Divit. Kalem koymak için içinde hokkası da bulunan alet.

DEVLET-MEÂB: Devletin saadet ve ihtişamının

sığınacağı yer, hükümdar.

DEVR: Dönme. Dönüp dolaşma. Nakil, aktarma. Bir şeyi, başkasına teslim etme.

DEVRÂN: Dünya, felek,
zaman, talih, kader, devir.

DEYR: Manastır, kilise.
İnsanlık alemi, bu dünya.
Meyhane.

DİL: Gönül.

DIRÂZ: Uzun.

DİL-ÂRÂ: Gönül kapan,
gönül eğlendiren, gönül
okşayan, gönül dinlendiren.

DİL-BESTE: Gönül bağlamış,
aşık.

DİL-CÛ(Y): Gönül arıyan,
gönül çeken.

DİL-DÛZ: Gönül delen, kalbe
batan.

DİL-DÂDE: Gönül vermiş,
aşık.

DİL-DÂR: Birisinin gönlünü
almış, sevgili.

DİL-EFRÛZ: Gönül
aydınlatan.

DİL-RUBÂ: Gönül kapan,
gönlü alan.

DİRİGÂ: Yazık, eyvahlar
olsun.

DOST-KÂN: Dost meramlı,
meramı dostun meramına
uygun olan. Büyük kadeh.

DUHTER-i REZ (Asma kızı):
Şarap.

DÛR: Uzak.

DÜLDÜL: Hz. Muhammed`in
Hz. Ali`ye verdiği kır katır..

Kirpi.

DÜRR: İnci.

DÜRR-EFŞÂN: İnci serpen.
İnci gibi söz söyleyen ağız.
DÜŞNÂM: Sövme, sövüp
sayma.

E

EBR: Bulut.

EBRÛ: Kaş.

ELFÂZ: Kelimeler, sözler.

EFRÛZ: Aydınlatan,
parlatan.

EFSER: Tâc.

EFŞÂN: Saçan, serpen,
dağıtan, silken.

ENCÂM: Nihayet, son.

ENCÛM: Yıldızlar.

ENCÛMEN: Cemiyet, meclis,
komisyon, takım. (Encümen-i
daniş: Akademi).

ENDÎŞ: Düşünen, ölçülü
davranan.

ENDÎŞE: Düşünce, vesvese,
merak, kaygı, gam, keder,
şüphe, korku.

ENDÂZ: Atan, atıcı

ENHÂR: Irmaklar, çaylar.

ENVER: Daha (en, pek)
nurlu, çok ve pek parlak. Çok
güzel.

EŞ`ÂR: Şiirler.

EŞ`ÂR: Güzel şiir söyleyen.

EVC: Yüce, yüksek, doruk.

EYVÂN: Büyük sofa,
divanhane, salon. Oturulacak
yüksek yer, köşk. Çardak.

F

FAHR: Öğünme, böbürlenme, şeref, onur, kıvanç. Büyüklük. Şöhret, ün. Fazilet.

FASL: Ayıran, bölen.

FAZIL: Fazla, ziyade, iyilik, lutuf.

FELEK: Gök, gökyüzü, semâ, gezegen, talih, baht, kader, dünya.

FEM: Ağız.

FENÂ: Yok olma, yokluk. Kötü, iyi olmayan.

FERDÂ: Ertesi gün, gelecek zaman, ahiret, kıyamet.

FERDÂ FERD: Tek tek.

FERSÂ: Aşındıran, mahfeden, yoran.

FETH: Açma, açılma.

FETTÂN: Fitne ve fesada teşvik eden, fenalık yapan, ayartan. Oynak (kadın).

Cazibeli, gönül alıcı.

FİGEN: Atıcı, yıkıcı, düşürücü.

FİRÂVÂN: Çok, bol, aşırı, fazla.

FİRÛZ: Mutlu, sevinçli, ferah, uğurlu, iyi bahtlı.

FİRÂK: Ayrılık, ayrılma, sevişenlerin ayrılığı. Hüzün, keder, sıkıntı.

FÜRÛG: Nur, ziya, ışık, parlaklık, parıldaış.

FÛRKÂT: Ayrılık.

FÜZELÂ: Faziletler, fazıllar, erdemli kimseler.

FÛZÛN: Çok fazla.

G

GAM: Keder, tasa, kaygı, dert.

GAM-PERVER: Gam artıran, tasa veren.

GAMZE: Süzgün bakış.

Çene veya yanak çukurluğu.

GARAZ: Hedef, gaye, maksat, meyil, istek.

GARAZKÂR: Kinli, düşmanlık güden.

GEDÂ: Dilenci, yoksul.

GEDÂYÂN: Dilenciler.

GEŞT ü GÛZÂR: Gezme, gezip tozma. Gezme.

GİRAN-MAYE: Pahası ağır, kıymetli, değerli.

GİRİBÂN: Elbise yakası.

Çak-ı giriban (Yaka yırtma): Çok kederlenme.

GİRİFTAR: Tutulmuş, yakalanmış, esir. Düşkün, uğramış, tutkun.

GUBÂR: Toz.

GUSSA: Keder, kaygı, tasa.

GÛŞ: İşitme, dinleme. Kulak.

GÛŞE-GİR: Bir köşeye çekilen.

GÛDAZENDE: Eritici, eriten.

GÛFTÂR: Söz. Güftar-ı şirin: Tatlı söz.

GÜHER-BÂR: Cevher yağdıran
GÜL-FÂM: Gül renkli, gül gibi rengi kızıl olan. Kadın adı.

H

HÂB: Uyku, rüya.
HÂK: Toprak.
HÂK-PÂY: Ayağın toprağı, ayağın tozu, ayağın bastığı toprak.
HÂL: Ben, nokta. Oluş, bulunuş, keyfiyyet, durum.
HÂLE: Bazan ay ve güneşin etrafında görülen parlak daire, ay ağılı.
HÂME: Kalem.
HÂN: Hükümdar, hakan, han, kervansaray, otel, dükkan, meyhane.
HÂN: Hükümdar, hakan. Han, kervansaray, otel. Dükkan, meyhane. Yemek sofrası, sini. Ahçı dükkanı. Yemek.
HÂT: Çaylak (kuşu), ayva tüyü.
HÂTİME: Son, nihayet.
HÂVER: Şark, doğu yönü, gün doğusu.
HALÂS: Kurtulma, kurtuluş.
HAME: Kalem.
HATT: Çizgi, satır, yol, yazı, padişah yazısı, ferman, buyruk, sıra, saf..

HEMÎŞE: Daima, her vakit, her zaman.
HERCÂÎ: Kararsız, sebatsız.
HERCÂİLİK: Vefasızlık, sebatsızlık, kararsızlık.
HERGÎZ: Asla, katiyyen, hiçbir vakit.
HIRÂM: Nazlı, edalı, salına salına gidiş.
HİCRÂN: Ayrılık. Unutulmaz acı.
HİL`AT: Padişah veya vezir tarafından takdir edilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.
HİMEM: Gayretler, emekler, çalışmalar.
HİMMET: Gayret, emek, çalışma, çabalama. Yüksek irade. Ermiş kimsenin tesiri.
HOŞ-HÂL: Hali vakti yerinde, geçimi yolunda olan.
HÛB: Güzel, hoş, iyi.
HÛBÂN: Güzeller, iyiler.
HUFTE: Yatmış, uyumuş.
HÛN: Kan. Öldürme, öc.
HÛNÎ: Kanlı, kan dökmeye meyilli.
HÛN-BÂR: Kan yağdırıcı. Dide-i hûn-bâr: Kan sağan göz, kan ağlayan.
HÛN-RÎZ: Kan döken.
HULLET: içten sevgi, hakiki dostluk, arkadaşlık.
HUM: Küp, şarap küpü.
HUNÂB: Kanlı su, gözyaşı.

HURŞİD: Güneş.
HURDE: Ufak, değersiz şey.
Kırıntı. Nükte, dakika. Yazıya nüans veren bir tarz.
HURREM: Şen, sevinçli, güleryüzlü, gönül açan, taze.
HÜMÂ: Devlet kuşu. Saadet, kutluluk.
HÜNER: Marifet, bilme. Ustalık.
HÜSREV: Padişah, hükümdar, sultan.

İ

İCLÂL: Büyütme, saygı gösterme, ikram.
İKBÂL: Birine doğru dönme. Baht, talih. İşlerin yolunda gitmesi, bahtlı, saadetli, mutlu olma. Arzu, istek.
İKSİR: İksir. Tesirli, yarar şurup. Biricik şifa, en tesirli sebep.
İKTİDAR: Güç yetme, yapabilme.
İMAME: Sarık, tespih, fildişi oyma motif.
İNÂYET: Dikkat, gayret, özenme. Lutuf, ihsan, iyilik.
İNHİNÂ: Eğilme, eğrilme, kavislenme, yay biçimine girme.
İSÂR: İkrâm, bahşiş. Cömertliğe verme. Dökme, saçma, serpme.

İSTİ`DÂD: Kabiliyet. Akıllılık, anlayışlılık.
İŞRET: İçki, içki içme, içki kullanma.
İŞVE: Güzelin gönül aldatan, gönül çalan naz ve edası.
İZÂR: Peştemal. Yanak.
İZZET: Değer, kıymet, yücelik, ululuk. Kuvvet, kudret, hürmet, saygı, ikram.

J

JÂLE: Kırağı, şebnem.
JENGÂR: Pas, kir. Bakır pası.

K

KABÂ: üstüne giyilen elbise, cübbe, kaftan.
KADD: Boy, servi boy.
KADEM: Ayak. Adım. Uğur.
KADİR: Değer, itibar, onur, şeref.
KAHR: Zorlama. Helak etme, batırma. Çok kederlenme.
KALEMDÂN: Kalemlik, kalem kutusu.
KAMET: Boy, bos.
KANÂAT: Kısmete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe. Kanma. Görüş, tahmin.
KÂSE: Kase, çanak.
KASD: Niyet, bile bile yapma. Bir işe iyteyerek

girişme. Dövme, öldürme gibi işlere girişme.

KASR: Köşk, kaşane, saray.

KAZI-ASKER: Kazasker.

İlmiye rütbelerinin

sonuncusu, askerlikte müşir

rütbesinin altında olan,

Rumeli, Anadolu adıyla iki

derecesi bulunan payedeki

zat.

KEMÎN: Çok az. Pek küçük.

Pusuya gizlenmiş adam.

Pusu.

KEMÂL: Olgunluk, yetkinlik.

Yüksek değer, mükemmellik,

değer, baha.

KEREM: Asalet, soyluluk.

Cömertlik, elaçıklığı, lutuf,

bağış.

KEVKEB: Yıldız.

KİBRÎT: Kırmızı yakut, altın.

Kükürt. Kibrit.

KİLK: Kamış kalem.

KİSVET: Elbise, hususi

kıyafet.

KUDRET: Kuvvet, takat, güç.

Allahın ezeli gücü. Varlık,

zenginlik. Kabiliyet.

KÛH: Dağ.

KÛH-KEN: Dağ kazıcı, dağ

kazan.

KÛHSÂR: Dağlık, dağ tepesi.

KÛY: Köy, mahalle, sokak.

Sevgilinin bulunduğu yer.

KUZÂT: Kadılar.

KÛLÂH: Kûlah, başa giyilen şey.

KÛNC: Köşe, bucak.

L

LÂ`L: Kırmızı, al. Kırmızı ve değerli süs taşı. Dudak.

LÂ`L-i NÂB: Saf dudak,

kırmızı dudak

LÂUBÂLİ: İlişkısiz, saygısız, senli benli.

LEB: Dudak.

LETÂFET: Güzellik.

LÛ`LÛ`: İnci.

M

MAGMÛM: Gamlı, kederli, tasalı. Bulutlu, kapalı, sıkıntılı.

MAGRÛR: Gururlu, bir şeye güvenen. Kendini beğenmiş.

Büüklük taslayan.

MAHREM: Haram, nikah düşmeyen. Çok samimi, içli dışlı olan. Gizli olan, herkese söylenmeyen.

MÂHTÂB: Ay ışığı. Şenlikte yakılan renkli fişek

MÂR: Yılan.

MA`MÛR: Bayındır, şenlikli.

MA`MÛRE: Mamur olan yer, insan bulunan bayındır yer,

şehir, kasaba.

MANENDE: Benzeyen.

MANZÛR: Nazar olunan, bakılan, bakılmış, görünen.

Beğenilen.

MAREKE: Savaş meydanı.
MATLAB: Taleb olunan, meram, maksat, istek. Bahis, mesele.
MATLUB: Taleb edilen, istenilen, aranan şey. Alacak.
MEASİR: Güzel eserler, nişanlar, izler.
MECMUA: Biriktirilmiş şeylerin hepsi. Kitap, dergi.
MECMUA: Cem olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey.
MEDHÛŞ: Dehşete uğramış, şaşırılmış, korkmuş, ürkmüş.
MEH-RÛ: Ay yüzlü, güzel.
MEHCÛR: Terk olunmuş, bırakılmış, kullanılmaz olmuş, unutulmuş. Uzaklaşmış, ayrılmış.
MELÂHAT: Güzellik, yüz güzelliği.
MERDÂN: Mertler, insanlar, erkekler, yiğitler.
MERDÛM: İnsan, adam. Gözbebeği.
MESNED: Dayanılan şey, rütbe, derece, makam.
MEST: Sarhoş
MEŞREB: İçecek yer. Yaradılış, tabiat, mizaç, huy, ahlak.
META` : Satılacak mal, eşya. Sermaye, elde bulunan varlık.

MEVC: Dalga.
MEVC-HÎZ: Dalgalanmak.
MEYYÂL: Çok meyleden, eğilen. Çok istekli, düşkün.
MISR: Şehir, ülke.
MÎH: Büyük, ulu.
MÎHNET: Zahmet, eziyet. Gam, keder, sıkıntı, dert. Bela, musibet.
MÎHR: Güneş.
MÎNNET: Bir iyiliğe karşı kendini borçlu görme. Teşekkürde bulunma. Şükür.
MÎR: Amir, kumandan, bey, vali.
MÎR`ÂT: Ayna. Meşhur bir çeşit lale.
MÎVE: Meyve.
MUALLÂ: Yüksek, yüce. Makamı, rütbesi yüksek.
MUAMMA: Bilmece, anlaşılmasız iş.
MUHÂL: Mümkün olmayan, olamaz, olmayacak. İmkansız.
MUHTELİF: İhtilaf eden, birbirine uymayan. Türlü, çeşitli, çeşit çeşit.
MÛR: Karınca.
MURASSA` : Kıymetli taşlarla bezenmiş.
MUTRÎB: Çalgı çalan, çalgıcı. Şarkıcı.
MUTRÎB: Çalgıcı. Şarkıcı.
MUTTARİD: Sıralı, düzgün.

MUTTASIL: Kavuşan,
ulaşan, aralıksız.
MÜCELLÂ: Cilalı, parlak.
MÜJE: Kirpik.
MÜJGÂN: Kirpik.
MÜNİR: Nurlandıran, ışık
veren, parlak.
MÜRĞ: Kuş.
MÜŞG-BÛ: Misk kokulu.
MÜŞTÂK: İştiyaklı, özleyen,
göreceği gelen, can atan.
MÜZEHHEB: Altın suyuna
batırılmış, yaldızlanmış.

N

NÂDÂN: Cahil, kaba,
terbiyesiz. Tasavvufta
"yabancı", şiirde "rakib".
NÂFE: Bir çeşit misk koku.
Güzelin sevgilinin saçı.
NAHL: Arı, bal arısı. Hurma
ağacı. Gelin odasına konan
süs ağacı.
NAHL: Gelinlerin odasına
konulması vaktiyle adet olan
süs ağacı.
NAKD: Akçe, maden para.
Para olarak bulunan servet.
Peşin para.
NÂ`L: Kamış. İnleyen,
inleyici. Nal, ayakkabı.
NÂL: Kamış düdüğü. Kamış.
Kamış kalemin içindeki saz.
İNleyen, inleyici.
NÂLE: İnleme, inilti.

NÂME: Mektup (aşk
mektubu), kitap, mecmua,
uzun şiirler ve kitaplar.
NÂN ü NEMEK: Tuz ve
ekmek.
NÂVEK: Ok.
NÂY: Ney.
NÂZİK-TER: Fazla nazik.
NAZM: Dizme, tertib etme.
Sıraya koyma. Sıra, tertib.
Vezinli kafiyeli söz.
NESÎM: Hafif rüzgar.
NEŞR: Yayma, dağıtma,
gazete yazma, saçma.
NEVÂ: Ses, sada. Mürğ-i
hoş-nevâ: güzel sesli kuş.
NEVÂL: Talih, kısmet, bağış.
NEV-BÂDE: Taze şarap.
NEV-HÎZ: Yeni yetişmiş, yeni
çıkılmış. Genç, taze.
NEV-MÎD: Ümitsiz.
NİGÂR: Resim. (Resim gibi
güzel) sevgili. Resmedilmiş,
resim yapılmış. Put.
NİGÛN: Tersine dönmüş,
altüst olmuş.
NİKAB: Peçe, yüz örtüsü.
NİHÂL: Taze, düzgün fidan,
sürgün.
NÎM-ŞEB: Gece yarısı.
NİSÂN: Nisan ayı, bolluk,
bereket.
NİZE: Kargı, mızrak, süngü,
harbe.
NÜH: Dokuz. Nühfelek:
Dokuz gök.

P

PÂ-BESTE: Ayağı bağlı, hareketsiz.
PÂ-BUS: Ayak öpen, ayak öpücü. Ayak öpme töreni.
PÂYİDÂR: İyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli.
PÂKİZE: Temiz, lekесiz. Hâlis, saf.
PÂY-MÂL: Ayak altında, çiğnenmiş.
PAY-BEND: Ayakbağı. Köstek. Mani, engel.
PEJMÜRDE: Eski püskü, yırtık, perişan.
PERVER: "Besliyen, besleyici, büyüten, yetiştiren, yetiştirici, koruyan, terbiye eden.
PERVERÎ: Besleyicilik, büyütücülük, terbiye.
PEŞMÎN: Yünden, yapağıdan yapılma. Sofuların giydiğı sade süssüz elbise.
PEYK: Haber ve mektup getirip götürен.
PEYKÂN: Temren, başak, okun ucundaki sivri demir.
PÎR: Yaşlı, ihtiyar.
PİRÂYE-GER: Süslenen, zinetlenen.
PİREHEN: Gömlek.
PÎR-i MUGAN: Meyhaneci.
PULÂD: Polat. Çelik.
PÜŞİŞ: Örtü, örtecek şey.
PÜR: Dolu. Pûr: Oğul.

R

RÂH: Yol. Tutulan yol, meslek, usul. Kaygı, keder, zan, sanma. Şarap.
RA`NÂ: Güzel, latif, hoş görünen.
RAHŞA: Parlak.
RAHM: Acıma, esirgeme, koruma.
RAVZÂ: Ağacı ve çimeni bol olan bahçe, yer, ağaçlık.
RÂYİHÂ: Koku.
RÂZ: Sır, gizlenen şey.
REBÂB: Bir çeşit kemañçe.
REFTÂR: Gidiş, yürüyüş, hareket. Salınarak edalı yürüyüş.
REH: Yol.
RENGÎN: Renkli, parlak, boyalı. Güzel, latif, hoş. Süslü.
REŞK: Kıskanma, hased günü.
REVÂN: Yürüyen, giden, akan. Ruh, can, nefsi natıka.
REVÎŞ: Gidiş, yürüyüş, tarz, uslub, tutum.
REVNAK: Parlaklık, güzellik, tazelik, süs.
RİND: Kalender, dünya işlerini hoş gören kimse.
RİŞTE: İplik, tire. İlgi, bağ. (rişte-i can: can bağı, rişte-i eşk: gözyaşı).

RUHSÂR: Yanak, yüz, çehre.
RÛ(Y): Yüz, çehre.
RÛŞEN-ZÂMİR
(RÛŞEN-DİL): Gönlü aydınlık, hakikatleri bilen.
RÛH: Can, nefes. Canlılık, hal, duygu. En mühim nokta.
RÛH: Yüz, yanak, çehre.
RUHSÂR: Yanak, yüz, çehre.
RÛM: Romalı. Arap ilden başka ilden olan kimse. Anadolu. Osmanlı.
RÛZ: Gün.
RÛSVÂ: Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.

S

SÂGAR: İçki bardağı.
SABÂ: Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.
SAFÂ: Safılık, berraklık. Gönül şenliği, kedersizlik, eğlence.
SAFA-BAHŞ: Safa veren, eğlendiren, rahatlandırıcı.
SAGAR: Kadeh, içki bardağı.
SAHBÂ: Şarap.
SAHİL-NİŞİN: Sahilde, kıyıda oturan.

SAHN: Avlu. Orta, meydan, aralık. Büyük kâse. Sahan. Sahne. Zil.

SARSAR: Şiddetli, gürültülü rüzgar.
SAYE: Gölge, koruma.
SEBZ: Yeşil.
SEHÎ: Düz, doğru. Fidan gibi boy.
SEHM: Ok, yaya, kısım, korku, dehşet.
SELÂSET: Akıcı olma hali, akıcılık.
SEMÛM: Sam yeli, sıcak rüzgar. Zekirli şey.
SEMEN: Semizlik, yağlılık. Baha, kıymet, değer, tutar.
SER: Baş, kafa, kelle. Baş, başkan. Tepe, doruk. Uç, kenar. Nihayet, son.
SER-GEŞTE
(SER-GERDÂN): Baş dönen, sersem, şaşkın. Perişan.
SERÎR: Taht. Yatacak yer.
SER-KEŞ: Dikbaşlı, başkanlıdır. İnatçı, itaatsiz.
SERD: Soğuk. Sert, haşin, çirkin. Kaba, hoyrat. Düzgün ve münasebetli söyleme. Doğrama, doğranma.
SERDÎ: Sertlik. Soğukluk.
SERFÜRÛ: Başegme. Söz dinleme.
SEZÂ: Münasip, uygun, yaraşır.
SEYLÂB: Sel, sel suyu.

SEYYİD-UL SAKALEYN: İki cihanın efendisi. Hz. Muhammed.
SİFLE: Alçak, adi, terbiyesiz.
SİFLE-PERVER: Adi kimseleri tutan, koruyan ve kullanan.
SİLSİLE: Zincir, zincirleme olan şey. Ard arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra. Soy sop, ocak. Soy defteri. Sıradağ. Seri, dizi.
SİMÜRG: Anka kuşu, masal kuşu.
SİPİHR: Asuman, sema. Talih.
SİR: Tok, doymuş.
SİR-ÂB: Suya kanmış. Taze, körpe.
SİRİŞK: Gözyaşı.
SİYASETGÂH: Siyaset bakımından öldürülmesi gereken kimselerin öldürüldüğü yer.
SÜR: Kale, hisar. Dügün, ziyafet, şenlik.
SÜZ: Yanma, tutuşma. Ateş, sıcaklık.
SÜZEN: İğne.
SUBH-GÂH: Sabah vakti.
SUHAN: Kavl, kelam, söz.
SUHANVER: Düzgün konuşan.
SUHTE: Yanmış, tutuşmuş, yanık.

SÜRÜR: Sevinç evi, sevinçli yer.

Ş

ŞÂHSÜVAR: Ata iyi binen.
ŞAHEN-ŞAH: Padişahlar padişahı.
ŞAHSÜVAR: Ata iyi binen.
ŞEB: Gece.
ŞEB-DÎZ: Karayağız at. Hüsrev Perviz`in meşhur atının adı.
ŞEBİSTÂN: Yatak odası. Gece ibadetine mahsus oda. Harem dairesi.
ŞEBNEM: Çiy.
ŞEHD: Bal.
ŞEMŞİR: Kılıç.
ŞEM` : Mum.
ŞERER-FEŞÂN: Kıvılcım saçan.
ŞİKÂR: Av, avlama. Avlanan hayvan. Ganimet. Düşmanlardan ele geçirilen mal
ŞİKEN: "Kıran, kırıcı".
ŞİMŞÂD: Şimşir ağacı.
ŞİME: Tabiat, huy.
ŞİR: Arslan.
ŞİRİN: Tatlı, sevimli, cana yakın, sempatik.
ŞU`Â: Işın. Güneş ışığı.
ŞU`LE: Alev, ateş.
ŞÛH: Hareketlerinden serbest. Neşeli, şen ve

oynak (kadın). Açık, saçık,
hayasız (kadın).

T

TÂB: Güç, kuvvet, takat.
-tâb: Parlayan, parlatan,
aydınlatan.
TÂB: Güç, kuvvet.
TAB` : Tabiat, huy, yaradılış.
Mühür, damga basma. Kitap
basma.
TÂLÎ : Doğan. Talih, kismet,
kader, baht.
TÂR: Karanlık. Tel, saç teli.
TAS: Tas, su kabı.
TAZARRU: Kendini
alçaltarak yalvarma.
TEF: Sıcaklık, buhar.
TER: Yaş, ıslak. Taze.
TEŞNE: Susamış. Çok
istekli.
TEŞVÎŞ: Karıştırma, karma
karışık etme.
TEZHÎB: Altın sürme,
sürülme. Yaldızlama.
Süsleme. Altın dolgu yapma.
TİG: Kılıç.
TÎR: Ok.
TÎZ: Tez, çabuk. Keskin. Sık.
TURRE: Alın saçı, kıvırcık
saç lülesi. Kumaşın etrafına
çekilen kalıptan süs.
TÜVÂNÂ: Güçlü, kuvvetli.

U

UKÂB: Toz, duman.
ULÛM: İlimler, bilgiler.

Ü

ÜFTADE: Düşkün, düşmüş,
biçare. Aşık.
ÜSTÜVÂR: Sağlam, kuvvetli,
dayanıklı. Güvenilir.

V

VÂKIF: Duran, ayakta duran.
Bir şeyi elde eden, bir işten
haberi olan.
VEGA: Gürültü, patırdı,
kavga. Savaş.
VERD: Gül.
VEŞ: "Gibi" manasını veren
edat.
VUSLAT: Kavuşma.

Y

YÂD: Hatırlama, anma. Hatır,
gönül.
YÂN: Hastanın sayıklaması.

Z

ZÂHİR: Parlak yıldız, taşkın,
çoşkun, semiz, bol.
ZAHM: Sıkıştırma. Yara.
ZAMÎR: İç, içyüz. Kalp,
vicdan. Gönülde gizli olan
sır.

ZÂR: Ağlayan, inleyen. Zayıf, dermansız.

ZEBÛN: Zayıf, güçsüz, aciz.

ZEBÂN: Dil, lisan.

ZER: 1) Sarı. 2) Altın.

ZER-BEFT: Ustufa, sırmalı kumaş.

ZERD: Sarı, solgun, soluk.

ZER-ENDÛD: Altın yıldızlı.

ZER-ENDER-ZER:

Süslemede ikinci defa altın tabakası ile kaplama.

ZER-NİŞAN: Kılıç, kalem tıraş gibi şeyler üzerine kakma altınla yapılan işleme, süs, yazı.

ZERD: Sarı. Solgun, soluk.

Ruh-ı zerd: Sara, solgun yüz.

ZERRE: Pek ufak parça, molekül.

ZERRİN: Altın gibi, altın, parlak.

ZILL: Gölge, koruma, sahip çıkma.

ZÎ: Elbise.

ZÎBÂ: Süslü. Yakışıklı, güzel.

ZÛLÂL: Saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.

ZÛMÛRRÛD: Zümrüt. Pek yeşil.

UMUMİ İNDEKS - DİZİN

A

Âb-ı hayât: 179.

Âd: 95.

Abdülkerim Efendi: 15, 23, 24, 25.

Aden: 18, 53, 179.

Adem: 14, 23, 24, 64, 159.

Adû: 25, 99.

Agriboz: 5.

Ağyâr: 33, 42, 99, 100, 101, 125,

127, 139, 161.

Ahmed: 15, 23, 24, 64.

Ahmed Han: 15, 27, 35, 41, 43, 44,

45, 46, 51, 54, 60, 71, 73.

Ahmed Paşa: 15, 47, 48, 54, 55, 56.

Akhisar: 4.

Alaşehir: 4, 11.

Âlem: 8, 20, 23, 29, 35, 36, 37, 42,

43, 46, 48, 62, 90, 134, 145, 148, 165, 170, 172, 173, 174, 176, 184, 188, 192, 193, 196, 197, 200, 201, 205.

Ali (Hz.): 86.

Ali Aga: 15, 37, 38, 39, 51, 52.

Ali Emiri: 31.

Ali Paşa: 4, 5, 15, 51, 52.

Allah: 19, 25, 30, 32, 36, 39, 40, 42,

45, 46, 48, 51, 57, 59, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 86, 98, 119, 120, 121, 150, 153, 156, 159, 171, 189, 192, 193, 201.

Altın: 15, 25, 29, 36, 44, 49, 53, 57,

110, 117, 118, 119, 134, 142, 145, 146, 148, 153, 181, 182, 183, 184, 194.

Amr İbn Âs: 6.

Anadolu: 4, 94, 95.

Asaf: 14, 50, 62.

Aşık: 33, 42, 46, 53, 55, 56, 58, 78,

88, 89, 90, 91, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132,

133, 134, 135, 136, 137,
138, 139, 140, 141, 142,
143, 144, 145, 146, 148,
149, 150, 151, 152, 153,
154, 155, 156, 157, 158,
160, 165, 166, 167, 169,
170, 171, 174, 175, 176,
177, 178, 180, 181, 182,
183, 186, 187, 190, 191,
192, 197, 200, 201, 203,
204, 205, 207, 209, 211,
212, 213, 214, 215.

Aydın: 4.

Ayna (âyine): 42, 49, 78,
119, 133,

134, 157, 172, 173, 188,
196, 201.

Aziz Efendi: 15.

B

Bâd: 53, 81, 187, 190.

Bağdat: 1.

Bağdatlı İsmail Paşa: 6.

Bahâr (ilkbahar): 25, 27, 28,
30, 31,

32, 38, 43, 44, 45, 101, 102,
103, 134, 164, 165, 174,
191, 192, 193, 194, 195,
196, 200, 201, 202, 206.

Bahçe: 9, 20, 22, 24, 26, 27,
30, 31,

33, 34, 36, 39, 42, 43, 44,
48, 49, 53, 57, 60, 78, 95,
101, 102, 103, 105, 106,
116, 123, 134, 143, 149,
156, 157, 165, 174, 180,

191, 192, 193, 194, 195,
196, 199, 200, 201, 202,
205, 206, 208, 215.

Bahr: 13, 14, 26, 30, 54, 69,
70, 72,

73, 75, 76, 184, 185.

Bahreyn: 6.

Balkan: 94.

Bayram Paşa: 15, 56, 57.

Bayrami: 16, 23, 25, 26, 27.

Bedehşân: 93, 94, 182.

Beden: 20, 111, 112, 139,
144,

151, 152, 153, 172, 188.

Bedir: 5.

Behrâm: 14, 32, 70.

Behzâd (Bihzâd): 87, 88, 89,
116,

145.

Beni Haram: 4.

Bezm: 21, 38, 102, 104, 127,
140,

142.

Bûs (bûse): 135, 136, 175,
190.

Bûlbûl: 28, 29, 38, 51, 139,
143,

144, 148, 165, 195, 198,
205, 206, 207, 208, 210.

C

Cânân: 125, 189.

Cefâ: 42, 49, 90, 100, 104,
120,

125, 132, 137, 139, 141,
144, 155, 176, 187, 188,
190, 191.

Cem: 14, 23, 31, 32, 33, 36,
43, 50,

51, 72, 85, 86, 87, 89.

Cem Sultan: 15, 27.

Cemâl: 25, 78, 98, 123, 191,
201.

Cemiyet: 2, 87, 97, 111, 129,
215.

Cemşîd: 14, 23, 31, 37, 49,
85, 86,
87, 89.

Cevher: 8, 26, 27, 28, 29, 30,
37,

40, 46, 50, 54, 55, 57, 62,
71, 116, 117, 118, 127, 181,
182, 183, 185.

Cihan: 18, 27, 29, 31, 35, 39,
41,

44, 46, 48, 50, 55, 61, 123,
124, 165, 170, 172, 185,
189, 204.

Cumadil Gani-zâde: 5.

Ç

Çehre: 133.

Çerâğ: 47, 52, 102, 107,
108.

Çeşm: 61, 124, 128, 143,
144, 145,
146, 176, 182.

Çin Seddi: 96.

D

Dâmân: 71, 112.

Dârâ: 14, 56, 72, 73.

Dâvud: 79.

Dehen: 71, 127, 188.

Dendân: 127.

Dergâh (dergeh): 20, 32, 38,
50,

61, 62, 64, 69, 84, 85, 86,
89, 168, 169, 203.

Dervîş: 56, 81, 84, 85, 86,
103, 108,
188, 189.

Deryâ: 54, 59, 177, 185, 35,
38, 67,
186.

Dilber: 70, 123, 124, 159,
160.

Dilenci: 62, 86, 89, 101.

Dîvâne: 46, 140.

Dost: 4, 36, 52, 55, 59, 65,
99, 104,
113, 185, 197, 199.

Düldül: 21, 86.

Dürr: 18, 54, 116, 118, 126,
179,
181, 185.

Düşman: 22, 24, 25, 27, 28,
30, 33,

36, 37, 38, 41, 42, 43, 44,
45, 49, 52, 55, 59, 60, 64,
65, 72, 82, 83, 99, 100, 115,
120, 121, 125, 148, 155,
161.

E

Ebr: 45, 183.
Ebru: 83, 130, 171.
Ebu Bekr: 15.
Ebul Kâsım: 15, 62.
Efrasyâb: 14, 37.
Efridûn: 14, 54.
Efsâne: 14, 21, 23, 79, 87, 88, 89, 92, 96, 164, 207, 212, 215, 216.
Eşk: 93, 145, 146, 176, 177, 180, 182.
Etek: 70, 112.

F

Fahir İz: 63.
Fakir: 63, 66, 68, 81, 101, 111.
Faruki: 69
Fehim Bayraktareviç: 12.
Felek: 24, 25, 26, 51, 82, 109, 135, 146, 154, 155, 165, 166, 167, 168, 176, 181, 211.
Ferhâd: 15, 58, 87, 90, 91, 189, 215.
Ferre: 4.
Feryâd: 28, 122, 127, 129, 152, 154, 156, 171.
Figân: 28, 127, 139, 150, 152, 154, 156, 157, 162, 166, 171, 206.

Firavun: 14, 64.
Firdevs: 14.
Firkat: 157, 169, 170.
Fuzuli: 15, 92.

G

Gamze: 120, 121, 126, 129, 130, 131, 133, 136, 142, 144, 145, 147, 150, 151, 154, 190, 209, 210.
Gedâ: 86, 89, 101, 111.
Geylani: 14, 62.
Goethe: 12, 63.
Gonca: 26, 31, 95, 106, 109, 119, 126, 127, 128, 194, 198, 201, 202, 205.
Gözyaşı: 37, 40, 55, 93, 118, 124, 136, 144, 145, 146, 150, 156, 158, 166, 177, 180, 181, 182, 183, 202.
Güher (gevher): 30, 54, 71, 118, 126, 149, 181.
Güftâr: 55, 69, 91, 136, 137, 148.
Gülistân: 43, 44, 95, 173, 174, 195.
Gülşen: 38, 47, 52, 53, 98, 102, 109, 114, 174, 192, 194, 195, 199, 206, 207.
Gülzâr: 33, 38, 43, 48, 58, 194,

195, 196.

Gümüş: 117, 118, 145, 146, 180.

Güneş: 27, 28, 31, 35, 38, 41, 43,

49, 50, 52, 53, 54, 55, 60, 61, 73, 124, 129, 134, 151, 162, 165, 168, 169, 171, 175, 183, 200.

H

Hacca 69

Hâk: 20, 53, 136, 161, 186.

Hakk: 30, 52, 65, 68, 77, 78, 84,

137, 199.

Halil Paşa: 15, 59, 60.

Hallâk: 77, 78, 201.

Hançer: 34, 36, 42, 121.

Hasret: 45, 112, 144, 150, 151, 157, 158, 169, 177, 184, 185.

Havva: 14, 23, 24, 64.

Haydır: 69

Hazân: 174.

Heinrich Friedrich von Diez: 12, 63.

Hırka: 62, 81, 84, 85, 103, 111,

Hicrân: 8, 92, 114, 139, 143, 147, 158, 186.

Hilâl: 21, 25, 27, 130, 131, 133, 162, 170, 171, 172.

Hûb: 123.

Hudâ: 32, 46, 47, 71, 72, 77, 81,

86, 153, 171.

Hurşîd: 27, 31, 35, 133, 168.

Huten: 93, 94, 204.

Hümâ: 205, 207.

Hüsn: 55, 74, 123, 127, 131, 157,

169, 171, 180, 181, 182, 195, 206, 207.

Hüsrev: 14, 23, 87, 89, 90, 209.

İ

İbrahim Paşa: 15, 32, 33.

İnci: 18, 22, 24, 26, 27, 31, 34, 35,

38, 39, 40, 41, 43, 45, 46, 53, 54, 55, 62, 116, 117, 118, 128, 146, 179, 180, 181, 182, 183, 185.

İlâh: 19, 20, 77, 78, 192.

İnebahtı: 5.

İrân: 84, 87, 209.

İrem: 93, 95.

İsa (Mesîh): 14.

İskender (Zulkarneyn): 14, 29, 54, 56, 62, 70, 93, 96.

İskenderiye: 86.

İslâm(iyet): 6, 19, 79, 82, 83, 88,

90, 167.

İstanbul: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 63,

64, 65, 67.

İzâr: 133.

K

Kadd: 57, 134, 138, 143, 151, 197.

Kadeh: 27, 28, 31, 33, 36, 38, 39,

40, 49, 103, 104, 105, 106, 114, 133, 155, 186, 199.

Kadı: 4, 5, 11, 64, 65, 70.

Kadı Mehmed Efendi: 4.

Kadı-zâde Abdurrahman Çelebi: 5.

Kadri Efendi: 5.

Kaftan: 47, 57, 81, 106, 111, 112, 201.

Kahire: 1, 69, 70.

Kalem: 2, 8, 15, 18, 26, 31, 32, 33,

34, 37, 39, 41, 43, 44, 48, 50, 51, 56, 57, 63, 71, 88, 89, 94, 95, 116, 117, 118, 145, 183, 184.

Karanfil: 86, 114, 125, 133, 134,

151, 164, 183, 194.

Kâse: 40, 109, 146, 176.

Kasr: 81, 106, 199.

Kaş: 83, 88, 121, 126, 128, 129,

130, 131, 133, 145, 171, 172.

Kays: 92.

Keder: 8, 27, 33, 49, 61, 78, 80, 91,

92, 100, 101, 104, 109, 114, 115, 122, 130, 132, 135, 137, 138, 139, 143, 144, 146, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 158, 160, 166, 167, 170, 171, 175, 176, 177, 178, 182, 190, 201, 204, 206.

Kelâm: 26, 136, 179.

Kemân: 151, 200.

Keyhusrev: 14, 54.

Keykubâd: 14, 32.

Kılıç: 22, 27, 33, 34, 36, 37, 38, 40,

44, 55, 57, 59, 83, 116, 120, 122, 125, 126, 127, 130, 131, 148, 190.

Kilise: 77, 83, 108.

Kirpik: 30, 88, 110, 116, 126, 128,

130, 131, 133, 144, 145, 150, 209, 210.

Köle: 22, 59, 60, 82, 97, 98, 99,

101, 107, 110, 126, 139, 144.

Köşk: 30, 35, 36, 40, 81, 85, 106,

107, 108, 118, 189, 199.

Kumanova: 5.

Kûy: 135, 137, 138, 158, 159, 161,

172.

Külâh: 31, 81, 111.

L

Leb: 38, 128, 136, 139.
Letâfet: 95, 102, 123, 167, 172, 192.
Leylâ (Leylî): 15, 21, 87, 90, 91, 92, 138, 215.
Lokman: 4.

M

Mâbed: 77, 82, 83, 121, 148.
Macaristan: 4, 31.
Mâh (mâhtâb): 24, 52, 126, 133, 156, 168, 170, 171, 172.
Mahşer: 82, 98.
Makali Mustafa Bey: 4.
Mâr: 212.
Mecnun: 87, 90, 91, 92, 138, 215.
Medine: 5.
Mehdi: 14, 64.
Mehlikâ: 131, 133.
Mehmed: 4, 59.
Mehmed Çavuşoğlu: 2.
Mehmed Efendi: 15, 27, 28, 39, 40, 41.
Mehmed Hân: 15, 32, 41, 59, 60.
Mekke: 5, 20.
Mektup: 6, 41, 117.
Meryem: 14, 23, 24.
Mescîd: 77, 82, 83, 106, 108.

Mest: 21, 45, 104.
Mevlâ: 45, 60, 69, 77, 81, 82, 124.
Mey: 28, 38, 40, 89, 102, 104, 109, 113, 114, 198, 200.
Meyhâne: 33, 85, 86, 89, 101, 102, 103, 104, 106, 108, 115, 125.
Mısır: 4, 6, 58, 69, 70.
Mihr: 52, 124, 126, 137, 168, 169, 183.
Mihrâb: 82, 83, 106, 108.
Misk: 28, 32, 94, 119, 132, 144, 187, 191, 204.
Mitoloji: 87, 215.
Molla-zâde: 15, 39, 40.
Muallim Naci: 11.
Muhammed (s.a.v.): 14, 18, 19, 77, 86.
Mum: 28, 29, 53, 101, 102, 107, 108, 109, 139, 153, 175, 176, 210, 211.
Mûr: 61, 79, 211, 212.
Murad Paşa: 35.
Mustafa Efendi: 15, 41, 42, 43, 72, 73.
Müjgân: 71, 88, 110, 130, 144.
Mürg: 195, 205, 207.
Mürşîd: 84.

N

Nâbî: 6.
Nahl: 33, 95, 196, 211.
Nasuh Paşa: 15, 35, 36, 50, 51.
Nazmi-zâde Bagdadi: 6.
Necdeddin Firuz Abadi: 6.
Nergisi: 10, 11, 12.
Nerîmân: 14, 50, 59.
Ney: 122, 127, 139.
Nihâl: 57, 126, 143, 171, 196, 197.
Nikâb: 112.
Nuşirevân: 70

O

Osman (Hz.): 59.
Osmanlı: 5, 10, 11, 44, 50, 71.

Ö

Ömer (Hz.): 15, 47, 59.

P

Pâdişâh: 22, 23, 29, 33, 38, 44, 45, 46, 47, 51, 54, 56, 58, 65, 74, 79, 81, 85, 86, 89, 90, 91, 97, 98, 99, 101, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 126, 144, 174, 179, 188, 189, 198, 201.
Peçe: 112, 131.
Pertev: 15, 39.

Pervâne: 109, 139, 210, 211.

Peşte: 1.

Pîr: 51, 53, 85, 86, 89.

Priştine: 5.

Prizren: 1.

Prusya: 12.

Put: 77, 83, 108.

R

Rabb: 31, 77, 156.

Ragıp Paşa: 6.

Rakîb: 78, 101, 115, 125, 138, 161,

162, 163, 171, 186, 187, 198, 207, 215.

Ramazân: 26.

Ramazân Efendi: 5.

Ra`nâ: 123, 194.

Reşîd: 4.

Rind: 104, 105, 106, 109, 114, 194.

Roma İmparatorluğu: 94.

Romeo: 91

Rûh: 99, 133, 137, 144, 202.

Rûhsâr: 133.

Rûm: 8, 18, 94, 95, 98.

Rumeli: 1, 4, 8, 116.

Rûy: 123, 133, 198.

Rürgâr: 22, 32, 34, 47, 53, 54, 61,

79, 82, 119, 132, 135, 177, 184, 185, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 196, 197.

Rüstem: 14, 25, 27, 36, 59, 70, 74.

S

Sabâ: 132, 190.
Sabah: 23, 25, 158, 169, 176, 177.
Saç: 29, 94, 112, 119, 131, 132, 133, 135, 187, 191, 200, 203, 204, 212.
Sâgâr: 106, 109, 114, 175, 198.
Sakız: 5.
Sâkî: 27, 28, 31, 102, 104, 105, 113, 114, 126, 133, 155, 198, 199.
Salih Molla Efendi: 4, 73.
Sâm: 14, 21, 50, 59.
Saray: 15, 28, 31, 36, 81, 89, 90, 104, 106, 107, 108.
Saraybosna (Sarayevo): 1, 12.
Sarhoş: 22, 46, 49, 96, 104, 105, 113
Saruhan: 4.
Sedâ: 136, 147.
Sedd-i İskender: 93, 96.
Sehâb: 183.
Selmân: 14, 46.
Semâ: 62, 156, 165, 166, 169, 200, 208.
Serv (servi): 35, 43, 48, 49, 57, 126, 134, 143, 187, 196, 197, 198.

Sîne: 30, 55, 78, 112, 114, 117, 126, 141, 142, 150, 151, 189, 190, 200, 205.
Simurg: 207.
Sirişk: 55, 145, 166, 180, 181, 202.
Siroz: 4.
Sitem: 35, 71, 120, 145, 154, 156, 190.
Sûhen: 17, 71, 137, 147, 149, 183, 186.
Sultan IV. Murâd: 21, 22, 23, 31, 32, 54, 56, 60, 70, 87.
Sultan Osman: 14, 15, 44, 45, 46, 47, 60, 61.
Sunullah Efendi: 15, 25, 26, 27, 29.
Süleyman: 14, 21, 43, 46, 50, 59, 62, 64, 70, 79, 80, 87, 212.
Sünbül: 34, 57, 94, 123, 124, 149, 187, 203, 204.
Sürâhi: 106, 109, 194.

Ş

Şâhbâz: 205, 207, 208.
Şâm: 117, 169, 176.
Şarâb: 22, 27, 33, 38, 39, 43, 77,

85, 89, 95, 96, 105, 109,
113, 114, 115, 123, 128,
133, 155, 164, 176, 194,
199, 200, 203.

Şeb: 25, 52, 156, 170, 175,
208,
209.

Şebnem: 24, 43, 78, 128,
177, 180,
192, 193.

Şem: 107, 108, 153, 175,
211.

Şişe: 109.

T

Tâc: 5, 15, 18, 21, 22, 24,
27, 28,
32, 34, 39, 40, 44, 54, 55,
72, 81, 85, 106, 109, 111,
188.

Tarîkât: 84, 86.

Tasavvuf: 2, 8, 16, 62, 70,
77, 78,
84, 85, 86, 89, 103, 159,
201.

Tasavvur: 3, 7, 8, 117, 123,
124,
168, 178, 189, 192, 193,
198, 205, 206, 210, 211,
215.

Temren: 49, 120, 121, 149,
153,
180.

Tîr: 44, 120, 166.

Tire: 4.

Toprak: 19, 32, 178, 186,
187, 188,
193.

Tülbent: 112.

Türk: 15, 16, 84, 87, 164.

Türkiye: 11.

Ü

Üftâde: 40, 53, 138, 197.

Üsküp: 1, 5, 11.

V

Velî: 65, 67, 72, 84, 85.

Veysel Karani: 14, 53.

Vuslat: 8, 92, 139, 140, 144,
154,
159, 160, 161, 162.

Y

Yabancı: 2, 3, 7, 10, 11, 99,
100,
101, 117, 141, 161, 178,
214.

Yâkub: 24, 69, 80.

Yâkut: 26, 38, 43, 55, 93,
117, 118,
128, 145, 146, 156, 182.

Yahya Efendi: 29, 30, 34, 35.

Yanak: 29, 95, 126, 133,
150, 184,
190, 199, 205.

Yemen: 17, 18, 52, 53, 95.

Yusuf: 14, 23, 24, 43, 70, 79,
80,
87, 199.

Z

Zâl: 14, 25, 37.

Zehra Toska: 1, 12, 17, 64, 69.

Zerr: 90, 111, 118, 126, 153, 183.

Zerre: 30, 60, 61, 67, 68, 124, 129, 162, 187, 188.

Züleyha: 15, 23, 24, 80.

Zülf: 113, 123, 124, 125, 126, 131,

132, 133, 151, 152, 162, 163, 191, 203, 204, 213.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје

821.512.161'04.091"15/16"

930.85(560)"15/16"

141.33(560)"15/16"

HOCA, Fadil

Veysi "Üskübi" Divânı'nın Tahlili / Fadil Hoca. - Gostivar :
Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Balkan Araştırmaları Enstitüsü
Yayınları, 2022. - 272 стр. ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Речник: стр. 247-261. - Библиографија: стр.
242-246. - Регистар

ISBN 978-608-66151-6-1

а) Старотурска книжевност -- Критики и толкувања -- 16/17в. б)
Филозофски мистицизам -- Турција -- 16/17в. в) Турција --
Културна
историја -- Диван -- 16/17в.

COBISS.MK-ID 58525189

Copyright: © 2022 by International Vision University, North Macedonia.
All right reserved.

No part of this book may be printed, reproduced or distributed by
any electronical, optical, mechanical or other means without the
written permission of International Vision University.